

“Emajõe Jõeriigi arengustrateegias aastani 2012” väljatoodud sildumis- randumiskohtade turismipotentsiaali hindamine (analüüs)

SISSEJUHATUS

Käesoleva analüüsi eesmärgiks on välja tuua Emajõel olevate sildumis-
randumiskohtade eelised ja puudused turismi aspektist lähtudes.

Aluseks on võetud Emajõe Jõeriigi arengustrateegia aastani 2012, tegevuskava aastani
2004, maakonna arengukava ning valdade arengukavad.

Lisaks olemasolevatele materjalide läbitöötamisele olen nõu pidanud jõeäärsete
valdade esindajatega, kohalike elanike, turismiettevõtjate ning piirkonnas tegutsevate
organisatsioonidega, kes suuremal või vähemal määral seotud tegevusega Emajõel.

Ülevaade on kirjutatud valdade lõikes, et oleks lihtsam käsitletavaid kohti jälgida.
Erinev on ettevõtjate ja organisatsioonide osa, kus ei ole järgitud asukohaprintsiipi.

Analüüsi näol on tegemist lähiaastate prognoosiga Emajõel ja kallastel toimuvate
tegevuste ja pakutavate teenuste kohta.

Veematkade pakkujate osas võib üldistavalt öelda, et konkurents on tekitanud
olukorra, kus piirkonnad Emajõel on üsna selgelt ettevõtjate vahel jagunenud, tulevalt
ettevõtte asukohast nt Tartus tegutsevad ettevõtjad pakuvad matku algus- ja
lõpppunktiga Tartus, Põltsamaa ettevõtjad pakuvad matku Põltsamaa jõel, kus teised
ei suuda kauge transpordi tõttu nende hindadega konkureerida.

Tundub, et paljuski sõltub Emajõel liiklejate arv ka kallastel olevate puhkekohtade ja
turismiettevõtjate arvust, keda täna on vähem, kui olla võiks.

Analüüs annab ülevaate ka täna käimasolevatest ning lähiajal kavandatavatest
projektidest, mis plaanis erinevatel ettevõtjatel ja organisatsioonidel, mis omakorda
aitab välja selgitada, millisesse piirkonda on mõistlik kaaluda korralike sildumis-
randumiskohtade väljaehitamist ning millistesse kohtadesse mitte. On üksikud vallad,
kes näitavad üles aktiivsust Emajõe äärsete turismiobjektide arendamisel ning
ettevõtluse tekkimisel, kuid palju on ka neid, kes jäävad ootama initsiatiivi ettevõtjailt
või turismiorganisatsioonidelt.

Kõigi osapoolte ühine huvi on täna see, et Emajõgi oleks senisest aktiivsemas
kasutuses ning ühiselt selle eesmärgi nimel tegutsedes on võimalik selles suunas
kindlasti ka edusamme saavutada.

Kärt Leppik

T: 07 350125, 05213754

Kart.leppik@hm.ee

1. Ülevaade olemasolevatest loodusturismi (loodus- ja maastikukaitsealad, väärtuslikud loodusobjektid, ajaloo- ja kultuurimälestised jne) sihtobjektidest Emajõe Jööriigi arengustrateegias aastani 2012 väljatoodud paadisadamakohtade ja sildumis-randumisalade lõikes.

1.1 Rannu vald – Rannu Jõesuu puhkekoht ja sildumisala

Emajõe rannajoont on Rannu vallas üheksa kilomeetrit. Suurema osa Emajõe äärsest alast hõlmavad luhahainamaad. Puhkekohana on oluline välja tuua Rannu-Jõesuu, mis on sõlmpunktiks Emajõe veeteel, Võrtsjärvel ja Tartu-Viljandi-Pärnu maanteel liiklejate jaoks. Rannu-Jõesuu on puhkeala, kus täna on olemas paadisild randumiseks jõe paremkaldal, puhkealad mõlemal pool jõge koos telkimis- ja lõkkekohtadega. Viimasel paaril aastal on Võrtsjärve SA, Rannu valla, Kolga-Jaani valla ja erinevate programmide toel avatud vaateid järvele, puhastades kaldaalaseid võsast. Jõesuu puhkekoha terviklahenduse saamiseks, on kavas tellida maastikukujundusprojekt, mille tulemusena peaksid Jõesuu puhkealal oma õige koha leidma infopunkt koos toitlustuskohaga; vaatetorn, mis võimaldaks nautida ainulaadset vaadet nii Võrtsjärvele kui Emajõe luhale; tualetid jm. Täna juba kasutusel oleva puhkekoha suurim probleem on prügimajandus ja tualettide puudumine.

Ettevõtjad (Waide motell) on üritanud EHE märgi all müüa pakette Võrtsjärve huvilistele, kuid täna pole projekt olnud kuigi edukas. Ka Barbara Pubi Rannu vallas, mis seni oli ainus koht turistide toitlustamiseks ja majutamiseks, on tänaseks ukсед sulgenud ning ootab uut omanikku, kes tegevuse uuesti käivitaks.

1.2 Puhja vald – Palupõhja ja Reku, Ulila sildumis-randumiskohad

Sarnaselt Rannu vallaga võtavad suurema osa Emajõe äärde jäävast Puhja vallast enda alla looduslikud luhahainamaad. Omapärase looduslähedase miljööga on Emajõe vasakkaldal asuv Palupõhja küla, mis jääb Alam-Pedja looduskaitseala piiridesse. Kena vaatepilti pakub ka hästi hooldatud Reku suvilaühistu, kuhu juurde pääseda on võimalik ainult veeteed kasutades.

Alam-Pedja looduskaitsealal asuva Palupõhja küla randumiskoht, mis asub eramaal saab olema ainult kanuu ja paadimatkaajate vastuvõtuks ning infrastruktuuri turistide arvu suurendamiseks kindlasti rajama ei hakata. Peatähelepanu on suunatud õpilaste ja täiskasvanute keskkonnahariduse andmisele, millega seoses kavandatakse looduskooli avamist Palupõhja ning tehakse matku Selli-Sillaotsa ja Kirna matkarajal. Võimalik on peatuda veematkaajail, kes on varasemalt kokku leppinud peatumise osas kaitseala haldajaga.

Randumisala ning perspektiivne puhkekoht asub endise Reku parve asukohas, Reku tee otsas jõe paremkaldal. Koha lisaväärtuseks on hea juurdepääs autoga, mis paadi- ja kanuumatkaajale tihti väga oluline.

Puhkekohana tuleb kindlasti arvestada Ulila suveaiaga ning loodusturismi ja veematkamise seisukohalt võimalusega ühendada Emajõe Jööriik Elva jõe kaudu Vapramäe-Vellavere ja Elva-Vitipalu maastikukaitsealadega. Ulila väärtustamine puhke- ja vaba aja veetmise kohana eeldab Ulila suveaia heakorrastamisrenoveerimist.

Ulila suveaed on täna eravaldukses FIE Urmas Luts, hetkel seisab rahapuuduses ja lähiajal sinna tegevusi kavandatud pole. Reku puhkekoht – vallas üldplaneeringu

tegemine käsil ja sellega nähakse ette Reku parve asukohta ka randumis-sildumiskoht. Hetkel planeeringu tegemine aga üsna algusjärgus ja seetõttu pole veel täpselt teada, millal konkreetselt sinna midagi tekkima hakkab. Täna pole vald ise initsiatiivi näidanud seal puhkekoha väljaehitamiseks.

1.3 Tähtvere vald – Kärevere puhkekoht ja randumisala, Jänese puhkekoht

Tähtvere valla ning Laeva valla piiril asub ka suure magistraali – Tallinn-Tartu-Luhamaa maantee ning Emajõe veete ristumiskoht. Jõe paremkaldale, Kärevere sillast põhja poole jääb haruldase rohune piirkond.

Käreveresse kavandatakse lähiaastatel korraliku puhkekoha väljaehitamist, kus esimeses etapis valmivad parkla, paadisild, lõkkekohad, infotahvlid. Edaspidi on kavandatud ka majutus- ja toitlustuskoha väljaehitamine, mis peaks muutma Kärevere Emajõe veete üheks olulisemaks punktiks, kust on võimalik paate vette lasta ja välja võtta, autosid parkida, telkida, lõket teha jne.

1920-30-ndatel aastatel oli tartlaste hulgas populaarseks väljasõidukohaks Tähtvere vallas ka Jänese kõrts, mis asus Jänese raudteesillast sadakond meetrit allavoolu jõe paremal kaldal. Konkurentsi sellele kohale pakkus vastaskaldal asuv Ranna restoran.

Täna on Jänese kõrtsi vahetus läheduses asuv varjualusega puhkekoht lõpppunktiks Jänese matkarajale, mis saab alguse Tartust Emajõe tänava jätkuna. Matkarada valmis 2002.aasta sügisel ning aastal 2003 valmis teise etapina nn illustreeritud Jänese rada, millel lisaks puhkekohtadele, pakuvad silmailu puuskulptuurid. Kuna Tähtvere vald on linna lähialana üks linlaste meelispaiku vaba aja veetmiseks, ennekõike jalgratta- ja jalgsimatkadeks, järjest enam ka paadimatkadeks, siis on 2004.aastal valmimas Jänese matkaraja jätkuna Ilmatsalu-Kärevere linnutee ning üsna lähitulevikus on plaan need kaks rada omavahel ühendada.

2003.aasta suvel oli Jänese matkaraja kasutajaid kohalike elanike sõnul kindlasti üle 1000 inimese. Raja lõpppunktis asuvat matkaonni broneeriti umbes 30 korral. Etteteadmata seltskondi oli aga kindlasti mitu korda rohkem.

Kultuuriloolisest seisukohast lähtudes on oluline ära märkida, et Tähtvere vallas Kardla külas asub I aastatuhande kivikalme, kust 1911.aastal satuti rikkalikule aardeleiuule, mis sisaldas kuld- ja hõbebehteid. Ajaloolased ja arheoloogid on seda leidu seostanud muistse Emajõe veeteega, mis oli oluline transiidikoridor.

1.4 Laeva vald

Laeva vald on läbi aegade olnud seeneliste-marjuliste ja jahimeeste lemmikpaik. Alam-Pedja looduskaitseala moodustamise tulemusel kehtestati kaitseala kaitsekorralduskava, mis oluliselt piirab inimtegevust selles piirkonnas.

Ainsa olulise keskusena võib välja tuua Kärevere küla, mis on olnud juba ajalooliselt Tartu –Tallinn maanteel tähtis Emajõe ületamiskohana. Kärevere silla juures asub ka valla ainus paatide sildumis-randumisala.

1.5 Tartu vald – Muuge sildumis-randumiskoht

Tartu valla piiridesse jäävad Amme jõe suudmealal paiknevad Kärkna kloostri (esmakordselt mainitud 1234.a.) varemed. Kärkna klooster, tuntud ka Muuge

kloostrina, oli tsistertslaste mungaordu suuremaid keskusi Liivimaal. Täna on Kärkna kloostri varemete juures asuv veski erakätes, kuid lähiajal pole ette näha seal majutus- ja toitlustuskoha väljaehitamist, kuna vajaminevad investeeringud koha kordategemiseks on väga suured. Kloostri varemete juurest algab ka matkarada, on tutvustav infotahvel ning raja korrashoiu eest on seni hoolitsenud Tartu Vallavalitsus. Veski väljaehitamisel-kordategemisel on üsna häirivaks asjaoluks vallaelanikud, kes on enda elamised rajanud täiesti kloostri varemete peale ja kõrvale. Üks neist majaanustest maades on erastatud, kuid teist arvatavasti ei erastatagi ning püütakse elanikega kokkuleppele jõuda nende ümberasustamise osas.

Legendiderohket paika kasutab oskuslikult ära Pärna Ratsatalu omanik koha vahetus läheduses, kes pakub soovijaile sinna ratsamatku.

Tartu valla territooriumile jääb ka Ranna puhkekoht, mis on olnud eriti populaarne väljasõidukoht tartlastele 1970-ndate aastateni. Nii enne kui peale II maailmasõda toimus Tartu ja Ranna vahel regulaarne laevaliiklus, mis katkes alles 1960-ndate aastate lõpus, kui Rannal lõpetati avalike ürituste korraldamine. Täna on koht eraomanduses ning koha omanikud kaaluvad taas puhkekohta taastamise plaane.

1.6 Tartu linn – Kvissentali veemotobaasi, Ujula tn supelranna, Atlantise restorani, Turu 18 (jõe paremkaldal) kavandatavad sildumis-randumiskohad

Tartu linna on nimetatud ka Emajõe Ateenaks, mis viitab Emajõe olulisele rollile nii linna “näo” kujunemisel kui majanduslikus arengus. Alates Hansa Liidu aegadest on Emajõgi olnud oluliseks kaubateeks Tartu, Pihkva ja Narva vahel.

Emajõgi ja tema kaldaalad on kujunenud oluliseks puhke- ja rekreatsioonipiirkonnaks Tartu linna elanikele. Emajõe äärde jääb kaks supluskohta, samuti asub Emajõe vahetus naabruses Tartu linna kolmas avalik supelrand – Anne kanal. Viimane on kujunenud ka atraktiivseks spordiürituste läbiviimise paigaks, kus suviti toimuvad aerutamise-, veemoto- ja jetivõistlused ning talviti autode jää- ja lumerajasõiduvõistlused. Aerutajate ja sõudjate peamine treening- ja võistluspaik on Emajõe Kroonuaia silla ja Kvissentali vaheline lõik. Regulaarselt toimuvad Emajõel vabariiklikud tiitlivõistluste etapid nii aerutamises kui sõudmises. Stardiga Emajõe suudmes, Jõesuus ja finishiga Tartus, toimub iga-aastane Emajõe Maraton sõudepaatidele.

Kõrvuti veesportialade esindajatega on Emajõe kaldad olnud treeningupaigaks kergejõustiklastele, orienteerujatele, ratsutajatele ja suusatajatele. Tähtvere pargist Emajõe luhale ja EPMÜ dendroparki kulgevad suusarajad on treeningukohaks nii sportlastele kui asjaarmastajatele. Matkasõpradele on juba kaks aastat olnud avatud Jänese matkarada, mis on kujunenud populaarseks tartlaste vaba-aja veetmise kohaks, kus käiakse matkamas, rattaga sõitmas, piknikku pidamas ja kala püüdmas.

Jõe kallastel toimub lisaks eelpool nimetatule ka igaaastaseid meelelahutuslikke ettevõtmisi, näiteks volbrituli, tudengite paadiralli, Hansapäevade üritused jne.

AS Tartu Sadam korraldab suvehooajal laevareise nii Tartu linna piires kui ka Jänese raja lõpppunkti ning muidugi erinevatesse sihtkohtadesse Peipsil.

Laevaliikluse seisukohast võib Emajõe Jõeriigi strateegias väljapakutud kohti iseloomustada järgmiselt:

- 1) Kvissentali veemotobaas, mille eeliseks on head navigatsioonilised tingimused suurtele alustele manööverdamiseks, kuid puudusena võib nimetada vaatamisväärsuste puudust ning suhtelist kaugust linnast.

- 2) Emajõe tänavaga piirnev kaldakindlustus, millel ei ole ei suuremaid eeliseid ega ka puudusi
- 3) Ranna puiestega (TÜ spordihalliga) piirnev Emajõe vasak kallas, kus samuti eeliseid ja puudusi mõlemal napib
- 4) Ujula Konsum, mille eeliseks on kahtlemata kesklinna lähedus, kuid puuduseks halvad navigatsioonilised tingimused suurtele alustele manööverdamiseks
- 5) Atlantise esine, mille suur eelis turismi seisukohalt on asukoht ning samuti on head navigatsioonilised tingimused manööverdamiseks. Puudusena võib välja tuua seda, et manööverdamisel võivad tekkida navigatsiooniliselt ohtlikud situatsioonid (jalakäijate silla alt läbi allavoolu liikuvate aluste suhtes). Ka on ala eraomanduses
- 6) Tartu sadam (Sadamateatri esine), mille eeliseks on head navigatsioonilised tingimused manööverdamiseks ja kesklinna lähedus. Puuduseks see, et ala on eraomanduses.
- 7) Ihaste, mis on ajalooliselt olnud laevareiside sihtpunkt ning saab seda olema kindlasti ka kaugemas tulevikus. Puudusena võib nimetada Ihaste juures faarvaatris leiduvate kivide tõttu halbu navigatsioonilisi tingimusi manööverdamiseks.

1.7 Ülenurme vald

Ülenurme valla piiridesse jääb « Ropka Liiva » Aardlapalu karjäär, kuhu pärast rekultiveerimist rajatakse puhkeala ja tehisveekogu. Suur osa valla Emajõe äärest alast jääb tulevikus Ropka-Ihaste maastikukaitseala piiridesse. Majandustegevuse piirangud ning kaitseala ulatus määratakse kaitsekorralduskavaga, mis täna veel kooskõlastusringil.

1.8 Haaslava vald –Haaslava (kalakasvatus “Carpio”)

Haaslava vald on eelkõige väärtustanud elupaiku ja puhkekohti. Vallas ei ole suuri tööstusettevõtteid, mis seaks ohtu keskkonna. Turismi arendamise võimalused on seetõttu head. Valla territooriumil on palju võimalusi vaba aja veetmiseks looduses, seda nii Vooremäe kui ka mitteametlike ujumiskohtade näol Mõrajõe paisjärvedel. Vallas asub kalakasvatus, mida annaks turismi huvides kasutada. Kahjuks ei ole vallasiseselt ühtegi ametlikku majutuskoha. Vallas asuvad ka mitmed arheoloogia- ja ajaloomälestised. Omaette vaatamisväärsus on lindude ülerände aegadel peatuspaigad eelkõige Aardla poldri piirkonnas. Tänaasteks suuremateks probleemideks vallas võib lugeda majutuskohade ja infotrukiste puudumist, viitade puudumist (suunaviidad arheoloogia- ja ajaloomälestiste juurde, puhkekohtadesse jne). Kavas on aidata kaasa turismiettevõtluse tekkimisele vallas, välja ehitada puhkekohad ja linnuvaatlusplatvorm Aardla poldriäärse tee laiendusena. Plaanis on vaatamisväärsuste kaardistamine ning nende reklaamimine nii interneti kui infotrukiste kaudu. Ettevõtluse elavdamise ühe võimalusena on valla arengukavas ette nähtud Vooremäe spordikeskuse rajamine, millega kaasneksid mitmed uued töökohad, valda tuleks spordihuvilisi ja turiste, kes soovivad tasemel teenindamist. Ainus vähegi turismiga seotud ettevõtte Emajõe ääres on kalakasvatus Carpio, mis lisaks kalakasvatusele pakub ka piknikupidamise võimalust, suvehooajal telkimis- ja lihtsamat majutusvõimalust. Kalakasvatuse peamised külastajad on ornitoloogid, kes seal linnuvaatlusi teevad, õpilasekursioonid ja üksik- ning pereturistid, kellel on võimalus seal kala püüda ja küpsetada ning soovi korral ka ööbida.

1.9 Luunja vald – Kabina, Urmas Saksa ratsatalu, Kavastu

Luunjas asub Emajõe ürgoru serval 2,5 ha suurune segastiilis mõisapark. Nii jõelt kui maanteelt hästi nähtav park on koos Kaagvere, Mäksa, Kavastu ja Kastre mõisaparkidega arvatud looduskaitsealuste objektide hulka. Luunjas korraldatakse mitmeid tuntud spordi- ja meelelahutusüritusi, näiteks ratsutamisvõistlused Luunja karikale või igasuvine muusikafestival Luunja Kantri.

Luunjast mõni kilomeeter Kavastu suunas, Sirgu külas tegutseb Urmas Saksa Ratsatalu, kus valmistatakse ette võistlushobuseid ja korraldatakse nii ratsalaagreid kui võistlusi. Lisaks ratsaspordiga seonduvale pakutakse ka laeva- ja paadiretki Emajõelt Peipsile ja Piirissaarele. Teenustena on välja pakutud nii jõeäärne piknikuplats, telkimiskohad kui ka sauna üürimise võimalused ning lihtsamad majutuskohad suvehooajaks. Samuti seisab Saksa Ratsatalu igati külaelu elavdamise eest so nii sise- kui välituristidele piirkonna huvitavamaks muutmise eest. Viimasel paaril aastal on Saksa Ratsatalu tellinud kohale filmibussi, mis on olnud suurepäraseks jätkuks samal päeval toimuvatele spordivõistlustele jne. Luunja valla piires asub ka Kabina küla, mis on olnud juba ajalooliselt hinnatud puhkekoht ning oluline ka laevaliikluse seisukohalt. Kabinasse on ettevõtjatel kavas rajada korralik supelrand koos sinna juurde kuuluva vajaliku turismiinfrastruktuuriga (toitlustus, piknikukohad, telkimiskohad, kämpingud). Luunjast 10 km allavoolu asub Kavastu küla, mis on oma nime saanud mõisa järgi, mille ümber küla tekkis. Kavastu mõisapark on samuti võetud kaitse alla koos teiste Emajõe äärsete mõisaparkidega. Vaatamisväärsustena võib Kavastus nimetada mitmeid Kalevipoja legendidega seotud kohti ja objekte, nt kivi endise mõisarehe juures, kohtukivi Koosa maantee ääres ja suurkivi Kikaste külas. Täna tegutseb Kavastu endises mõisakompleksis Kavastu meierei ja Varastatud parve hotel. Populaarne on Kavastu ka tänu parvele, mis üsna omalaadsel moel võimaldab ületada jõge nii auto, rattaga kui ka jalgsi reisijal. Ettevõtjail (AS Giga) on kavas kindlasti välja ehitada Kavastusse ka sildumisrandumiskoht, mis tõstaks koha populaarsust veelgi. Täna on Kavastu parvekoht kasutuses parvematkajate poolt, kes OÜ-lt Veematkad on tellinud parveretke kas Peipsile või Emajõe Suursoosse. Luunja valla piiresse jääb ka Kantsi kõrts, mis peaks saama Keskkonnaministeeriumi poolt rekonstrueeritud 2004.aasta kevadel. Endisest Kantsi kõrtsist on kavandatud Emajõe Suursoo kaitseala keskus ning hoones peaks leiduma ruumid nii kaitseala administratsioonile kui ka koht toitlustamiseks, majutuseks, seminariruumiks ning teemakohasteks väljapanekuteks.

1.10 Mäksa vald – Kastre

Mäksa valla Emajõe äärsed alad on rikkad ajaloo- ja kultuurimälestiste poolest. Tartust 7,5 km kaugusel asub Kaagvere mõis. Mõisa peahoonet, kus asub tänapäeval Kaagvere Erikool, ümbritseb looduskaitse all olev mõisapark. Lisaks mõisa peahoonele on suhteliselt hästi säilinud 1863.aastal valminud mõisateenijate maja ja ringikujuline õlleköök.

Emajõkke suubuva Luutsna jõe paremal kaldal asub 13.sajandil Emajõe veeteel valvamiseks ja kaitsmiseks rajatud Vana-Kastre linnusekoht. Emajõe kaldal, umbes 15 km kaugusel Tartust, asub avarate muruväljakute ja alleedega terrassiline Mäksa

mõisapark, mis on looduskaitse all. Mõisapargis asub ka 18-19.sajandil ehitatud mõisahooned, mis käesoleval ajal kuulub eraomandisse.

Emajõe äärsetest küladest üks vanimaid – 13.sajandil piiskopimõisana tekkinud Kastre on viimane asustatud punkt enne Emajõe Suursood. Kastre mõisa valdused ulatusid Peipsi järve ja Piirissaareni. Käesoleval ajal asub Kastre mõisas vanurite hooldekodu Härmaalõng. Mõisahoonet ümbritseb Emajõe ulatuv 3 ha suurune mõisapark, mis on hästi korrastatud ning kus suviti toimuvad suured vabaõhukontserdid. Võimalik on pargis ka piknikku pidada.

1.11 Vara vald – Praaga

Suure osa Emajõega piirnevast Vara vallast moodustab Emajõe Suursoo kaitseala, mis tähendab, et elanikke on sel maa-alal suhteliselt vähe. Ainuke püsielanikkonnaga asustus on Praaga küla Emajõe suudmealal. Piirkond on väga atraktiivne loodushuviliste veematkajate ja kalameeste jaoks. Piirkonna suurimaks vaatamisväärsuseks võibki lugeda sedasama Praaga kaluriküla, kus honed on ehitatud soopinda rammitud vaiadele, samuti hooneid ühendavad laudteed. Suurvee ajal on Emajõgi, tema harujõed ja kogu Praaga ümbrus üle ujutatud. Jõe laius võib sel perioodil ulatuda ligi 20 kilomeetrini. 2003.aasta kevadel avati Praagal piiripunkt, et saaks võimalikuks laevühendus Tartu –Pihkva liinil. Tänapäevaks ei ole laevaliiklus aktiivselt käivitunud, kuid kindlasti on tegemist vägagi perspektiivse marsruudiga. Lisaks piiripunktile on kavas Praagale rajada puhkeala koos piknikuplatside ja telkimiskohtadega. Koos Kantsi kõrtsi ja Pihkva laevaliikluse toimima hakkamisega saab Praaga olema kindlasti väga oluline tugipunkt veeliikluse ning samuti turismi seisukohalt.

2. Ülevaade viimastel aastatel (2000-2003) toimunud ja praegu toimuvatest loodus- ja veeturismiga seonduvatest projektidest Emajõel ja Emajõe kallastel.

2.1 Tartumaa Omavalitsuste Liit

Tartumaa Omavalitsuste Liit on ellu viinud mitmeid Emajõega seotud projekte. Neist olulisim “Emajõe Jõeriigi ruumilise arengu koridor, I etapp”, mida rahastasid Phare CBC Väikeprojektide Fond, Tartumaa Omavalitsuste Liit, Tartu Linnavalitsus ja Uppsala Läänivalitsus. Projekti kogumaksumus oli 60 230 EUR.

Projekti eesmärgiks oli saavutada laiapähe kokkulepe Emajõe piirkonna arendamiseks – programmi “Emajõe Jõeriik” arengustrateegia aastani 2012, Emajõe puhkeotstarbelise atraktiivsuse tõstmine, looduse, puhkemajanduse ja laevaliikluse tasakaalustatud ja majanduslikult põhjendatud tegevuskava väljatöötamine, funktsionaalne tsoonering koos keskkonnamõtjude hindamisega.

Projekti tulemusena valminud materjalidega on võimalik tutvuda interneti kodulehel:

<http://turism.tartumaa.ee/j6eriik.php?mis=koridor>

2.2 Võrtsjärve Sihtasutus

Võrtsjärve Sihtasutuse tegevuse eesmärk on Võrtsjärve piirkonna regionaalseks arenguks omavahendite ja muude vahendite sihipärase ja koordineeritud kasutamise korraldamine, lähtudes piirkonna maavalitsuste ja omavalitsuste ühistest eesmärkidest ja huvidest

Võrtsjärve SA eestvõtmisel on tänaseks valminud Võrtsjärve ja kaldaalade üldplaneering ning täna on kavas asuda puhkealade detailplaneeringuid tegema. Emajõe Jõeriigi arengustrateegias mainitud maastikukujundusprojekt Rannu Jõesuus on jõudnud järku, kus selle tegemise finantseerimiseks on taotletud raha Phare CBC 2001 programmist ning on taotlusele ka positiivne vastus saadud. Rannu Jõesuu detailplaneeringu maksumuseks on kavandatud 70 000 krooni. Lepingute sõlmimine tööde teostamiseks peaks saama lähiajal sõlmitud, mis võimaldab kohe ka töödega alustada. Maastikukujundusprojektiga loodetakse ära lahendada Jõesuu puhkekoha küsimus, kuhu on kavas rajada nii infopunkt, toitlustuskoht kui ka vaatlustorn, mis võimaldaks linde ja loodust jälgida nii Võrtsjärve kohal kui ka kaitsealale jäävatel luhheinamaadel.

Järvemuuseum, mille valmimist Limnoloogiajaama juurde pikisilmi oodatakse, on jõudnud järku, kus Keskkonna Investeeringute Keskusest taotletud vahenditega on korda tehtud aknad-uksed, katus, vundament, fassaad ja 3 ruumi (töötuba, köök, tualetid). Järvemuuseumi kogumaksumuseks on ligikaudu 2,1 miljonit krooni.

Emajõega seotud projektidest on täna käsil veel keskkonnamõjuhindamine järve veetaseme reguleerimise osas. Keskkonnamõjude hindamise kogumaksumuseks orienteeruvalt 1 miljon krooni, millest 260 000 krooni on saadud 2003 aasta Keskkonna Investeeringute Keskuse programmi kaudu ning 2004 aasta KIK-i eelarvest on põhimõtteline nõusolek olemas 300 000 krooni kasutamiseks samal eesmärgil. Keskkonnamõju hindamise objektiks on võimalik kavandatav tamm Emajõe suudmesse Võrtsjärve veetaseme säilitamiseks kuivadel suvedel. Projekti koordinaatoriks on Võrtsjärve SA ning tööde peamisteks teostajateks TÜ Geograafia Instituut eesotsas Arvo Järvetiga ning muidugi on tegevusse kaasatud Limnoloogiajaam. I etapp projektist jõuab lõpuni 2004.aasta maiks ning juba on taotlus esitatud KIK-ile ka II etapi läbiviimiseks.

Septembrist 2003.aastal on Võrtsjärve koos Peipsi järvega võetud rahvusvahelise organisatsiooni Living Lakes liikmeks. Organisatsiooni põhimõtte on ülemaailmne infovahetus liikmete vahel, ühisprojektide elluviimine ning erinevate ürituste korraldamine, millest võib välja tuua igaaastase loodusturismimessi Hannoveris, kus sel aastal käis Peipsi ja Võrtsjärve esindamas Jüri-Ott Salm Eestimaa Looduse Fondist.

Võrtsjärve Sihtasutus korraldab juba mitmendat aastat rattamatku, mis on väga populaarsed. Käesoleval aastal oli ka Roheliste Rattaretke marsruut kavandatud ümber Võrtsjärve ning osavõtjaid retkel oli tuhandeid.

Tänane probleem, mis Võrtsjärve SA juhataja sõnul lahendamist vajab, on Jõesuu puhkekoht, mis peale võsa mahavõtmist on ülimalt ülerahvastatud, kuid puudu on tualetid ja lahendamata prügi küsimus. See omakorda tekitab pahameelt kohalike elanike hulgas, kelle kodudesse puhkajad nendes küsimustes pöörduvad.

2.3 Peipsi Koostöö Keskus

Peipsi Koostöö Keskus on mittetulunduslik valitsusväline kodanikeühendus, mille eesmärk on Peipsi järve piirkonna jätkusuutliku arengu ja piiriülese koostöö toetamine keskkonnakaitse ja kodanikeühenduste tugevdamise kaudu.

Peipsi Koostöö Keskus tegeleb enamasti piiriüleste projektidega, mille kaudu aidatakse kaasa piirkonna arengule. Täna on käsil mitmed projektid, mis ka elu Emajõe ääres mõjutavad.

River Dialogue - on Euroopa Komisjoni 5.Raamprogrammi poolt rahastatud rahvusvaheline uuringuprojekt, mis algas 2003.aasta jaanuaris ning tegevused on kavandatud 2004.aasta lõpuni. Projekti kogumaksumuseks 81 000 EUR. Projekti eesmärk on välja selgitada parimad meetodid üldsuse osalemise suurendamiseks EL veepoliitika raamdirektiivi rakendamisel ning vesikondade veemajanduskavade ettevalmistamisel ja elluviimisel. Projekt katsetab kahte üldsuse kaasamise meetodit: fookusgrupid ja kodanikepaneelid, mida viiakse läbi Euroopa kolmes regioonis: kahes EL riigis – Rootsis ja Hollandis ning EL kandidaatriigis, Eestis.

Toimunud fookusgruppide töö analüüsist võib välja lugeda nii mõndagi huvitavat Emajõe kohta erinevate sihtgruppide silme läbi:

- sõudjad näevad, et Emajõgi on ideaalseks sõudespordi harrastuse kohaks. Emajõgi saab Eesti jõgedest kõige varem jäävabaks, on tuulevaikne ning on piisavalt ruumi sellega tegelemiseks
- kalamehed näevad veetranspordis peamiselt negatiivseid jooni, kuna väikepaadiomanikud sõidavad liiga suuritel kiirustel, lõhuvad mõrdasid ning liikluse koordineerimine jõel puudub täiesti
- veeturismiettevõtjad pooldavad jõe mõõdukat kasutamist, kuna vastasel korral vett ei segata, muda ladestub, veetaimed vohavad jne.
- Päril mitmete sihtgruppide esindajad pole teadlikud, kelle poole ühes või teises keskkonnaalases küsimuses pöörduda. Jne

(River Dialogue fookusgrupi analüüs lisatud). Kodanikepaneelide analüüs valmib kuu aja jooksul ning seda on võimalik tutvumiseks saada Peipsi Koostöö Keskusest.

Turismiarendusprojekt – Peipsi järv, mis ühendab Venemaad ja Eestit – Projekti rahastab USA Suursaatkond Eestis ning projekti kogumaksumuseks on 50 000 USD. Osaliselt tegevused kattuvad GEF programmi raames kavandatuga, tänu millele oli võimalik turismiinfo väljaehitamine ning samuti korraliku püsiekspositsiooni loomine. Projektis on kavandatud erinevaid tegevusi alates tursimiinfopunkti rajamisest Kallastel (avati augustis 2003) ning lõpetades Peipsi järve püsiekspositsiooni rajamisega Kallastele. Lisaks on kavas viidastada ja korrastada ökoturismirada Nina külast Kallastele. Projekti lõpptähtaeg on märts 2004, milleks peaks valmima ka esimene osa loodavast püsiekspositsioonist. Lisaks viidi läbi loodusretke juhtide koolitus Alatskivil mais 2003, millest võtsid osa juba tegutsevad giidid ning turismiettevõtjad. Koolitust viis läbi Eesti Loodushariduse Selts. Projekti raames korraldati augustis ka Peipsi Foorum, mis on kujunenud traditsiooniliseks ürituseks ning väga palju osalejaid erinevatest riikidest on tulemas Peipsi Foorumile ka järgmisel aastal.

UNDP/GEF Peipsi järve veemajandusprogrammi väljatöötamine ja rakendamine

Projekti eesmärgiks on Peipsi järve veemajandusprogrammi väljatöötamine ja käivitamine. Programm hõlmab praktilisi soovitusi Peipsi järve biogeense koormuse vähendamiseks ja vältimiseks ning kasvukohtade ja ökosüsteemide jätkusuutlikuks säilitamiseks piiriüleses regioonis. Projekt kooskõlastab

väikesemahulisi Eesti ning Venemaa poolel eraldi ellu viidavaid projekte, tagades infovahetuse, üldsuse teavitamise, huvigruppide ning üldsuse vajadustega arvestamise. Projekt vastab nii Eesti kui Venemaa valitsuste tegevusplaanidele, Eesti-Vene piiriveekogude ühiskomisjoni, Peipsi järve piirkonnas asuvate kohalike omavalitsuste, regionaalsete ning kohalike mittetulundusühingute, koolide ja üldsuse huvidele. Projekti toetavad Globaalne Keskkonnafond (GEF) (<http://www.gefweb.org>), Eesti Vabariigi Valitsus (<http://www.riik.ee/en/valitsus>), Venemaa Valitsus (<http://www.government.ru>), Euroopa Liidu TACIS programm Baltic Line 2000 Venemaal, Euroopa Liidu 5. Raamprogrammi projekt MANTRA East (<http://www.mantraeast.org>), EL LIFE programm Eestis, Hollandi valitsuse MATRA programm, Ameerika Ühendriikide Balti MTÜ fond, Taani EPA infrastruktuuriprojektid Pihkvas. Projekti kogumaksumus koos vene poolega on 1 miljon USD ning tegevused on kavandatud 2003-2005.aastale. Projekti tegevusi ja aruandeid on võimalik leida internetist www.peipsi.org/gef/

Lisaks eelpoolnimetatutele on läbiviidud ka mitmeid väiksemahulisi projekte, nt Natura 2000 eeliste tutvustamine – Emajõe-Suursoo ja Piirissaare näidisjuhtum ning iga-aastane projekti Vetevald läbi laste silmade. Lähiajal kavandatakse koostöös kaardifirmaga Regio suurte Peipsi piirkonna infotahvlite paigaldamist maanteede äärde ning puhkekohtade lähedusse. Valminud on ka mitmeid piirkonda tutvustavaid trükiseid, millest värskemad Arne Aderi koostatud “Peipsi innud” ja “Peipsi kalad”. Kõigi Peipsi Koostöö Keskuse projektide kohta on võimalik täiendavat infot saada nende kodulehelt www.ctc.ee

2.4 Sihtasutus Tartumaa Turism

Sihtasutus Tartumaa Turism tegevuse eesmärgiks on koordineerida Tartu linnas ja maakonnas turismialast arendustööd koostöös kohalike omavalitsuste ning teiste organisatsioonidega, tegelda piirkonna marketingi, turismitoodete arendusega, piirkonna maine kujundamisega ja turismialase informatsiooni kogumise, analüüsi ja levitamisega.

Emajõega seotud projekte on viimastel aastatel olnud mitmeid:

- Linlased loodusesse – matkarada Emajõe kallastele, mida rahastasid EAS-i Keskustevõrgu programm, Tartu Linnavalitsus, SA Tartumaa Turism. Projekti kogumaksumuseks 745 980 krooni. Projekti tulemusena sai võsast puhastatud matkarada 5 km ulatuses alates Tartust laululava alt supelranna juurest. Rada ka täideti madalamates kohtades kruusaga, et oleks võimalik matkata nii jalgsi kui rattaga ning ehitati sillad üle kraavide, mida rajale jääb päris palju. Korrastati ka puhkekohad ning paigaldati puhkekohtadesse lauad-pingid. Raja lõppu paigaldati ka palkidest varjualune, kus suvehooajal võimalik piknikku pidada, magamiskotis ööbida. Raja algusesse ja lõppu paigaldati ka suuremad infotahvlid raja skeemiga ning rajale väiksemad suunaviidad.
- Jänese rada – illustreeritud matkarada, mida rahastasid EAS Keskustevõrgu programm, Tartu Linnavalitsus, SA Tartumaa Turism, Tähtvere vald ja Tartu Maavalitsus. Projekti kogumaksumuseks 485 597 krooni. Projekti tulemuseni sai seesama matkarada endale uue kuue. Silver Vahtre ja Mart Kivastiku kirjutatud stsenaariumi ja tehtud jooniste põhjal

valmis uus rada nn teatrilavastus, kus rajal paiknevad skulptuurid on valmistatud loodussõbralikest materjalidest ning muudavad seda matkajate jaoks huvitavamaks. Raja täienduseks anti välja ka vastav trükis, mis skulptuuride juurde ka vastavad legendid räägib.

- Ilmatsalu-Kärevere linnutee – täna käimasolev projekt, mis sai alguse augustis 2003 ning peaks lõppema 2004.aasta augustiks. Projekti rahastavad EAS Keskustevõrgu programm, Tartu Linnavalitsus, RMK, SA Tartumaa Turism ja Tähtvere Vallavalitsus. Projekti kogumaksumuseks 1062601 krooni. Projekti tulemusena valmib Tähtvere valla territooriumil matkarada, mis senistest erinev omalaadse looduse ja rikkaliku linnustiku poolest. Rajale on kavandatud linnuvaatlustornid, puhkekohad, raja korrastamine (osaliselt laudtee), parkla rajamine ning viitade ja infotahvlite paigaldus.

Tulevikus on SA Tartumaa Turismil ja Tähtvere vallal kavas Jänese raja ja Ilmatsalu-Kärevere linnuraja ühendamine, mis tekitaks hea võimaluse linlastest jalgrattamatka huvilistele veeta päev linnast ja suurtest teedest eemal, nautida loodust, pidada piknikku ja sportida.

2.5 MTÜ Alatskivi Looduskeskus

Alatskivi Looduskeskus on ühing, mis tegeleb looduse alase koolituse ja ürituste korraldamisega, koostab ja avaldab õppe- ja teabematerjale, loob ühingu tegevuseks materiaalse baasi ning tegeleb ka piirkondliku turismialase informatsiooni kogumise ja levitamisega.

Tänaseks on Alatskivi Looduskeskuse üks suuremaid projekte Alatskivi Looduskeskuse tegevuseks vajamineva aidahoone korrastamine ja sisustamine. Seni on vahendeid saadud peamiselt Keskkonna Investeeringute Keskusest ning hoones on korda tehtud katus ning katusealune soojustus. Taotlused on sisse antud erinevatesse fondidesse ka vee- ja kanalisatsioonisüsteemi väljaehitamiseks ning ruumide korrastamiseks. Alatskivi Looduskeskuses peaks tulevikus leidma oma koha nii piirkonda tutvustav püsiekspositsioon kui ruumid koolituste läbiviimiseks, majutuseks jne.

2.6 Peipsiveere Arengu Sihtasutus

Peipsiveere Arengu Sihtasutus on Tartumaal Peipsiäärseid omavalitsusi – Kallaste, Alatskivi, Meeksi, Võnnu, Peipsiääre, Piirissaare ja Vara valla ning Tartu Maavalitsuse koostööorganisatsioon, mille eesmärgiks Peipsi piirkonna arendamine. Tänapäevaks on tehtud mitmeid projekte, nt Kala-sibula restorani avamine Peipsiääre vallas Kolkja külas. Tänapäevaks on sihtasutuse juhtide erinevatel põhjustel lahkumiste tõttu jäänud tegevus soiku ning asutajate poolt on kaalumisel sihtasutuse tegevuse lõpetamine. Mõnes osas täidab sihtasutuse funktsioone edasi Peipsi Koostöö Keskus, kuid nende põhitegevuseks on ennekõike siiski piiriülese koostöö ja keskkonnaprojektide arendamine ja elluviimine.

Suurem poolleiolev Peipsiveere Arengu SA algatatud projekt on “Peipsiveere turismipiirkonna arendamine”, mille kogumaksumus on 470 000 EUR. Tegevustena on kavandatud Alatskivi lossi katuse renoveerimine, Setu Talumuuseumi teemaja (restoran) ehitamine, Mustvee õigeuskiriku võlvkaare renoveerimine, muuseumide

koolitusprogrammi väljatöötamine ning 2-etapilise giidikoolituse ettevalmistamine ja läbiviimine. Lisaks turundusplaani koostamine ning osaliselt ka materjalide trükkimine. Täna on projektijuhiks Reet Ainsoo ning käesoleva aasta lõpuks peaks projekti raames ilmuma trükis, mis tehtud koostöös kaardifirmaga EOMap. Trükise üldnimetus “Peipsiveere loodus- ja kultuurirada” ning sisaldab see lisaks kaardimaterjalile ka piirkonda tutvustavat teksti ning fotosid. Välja antakse ka postkaardikomplektid vaadetega Peipsi äärsetest kohtadest.

2.7 Sihtasutus Lõuna-Eesti Turism

Sihtasutuse eesmärkideks on Lõuna-Eesti turismiprojektide kooskõlastamine ning neile rahastamisvõimaluste leidmine; regionaalse koostöö edendamine turismi vallas tegutsevate ettevõtete vahel koostöös turismiorganisatsioonide ja kohalike omavalitsustega. Lisaks korraldab ja vahendab turismialaseid konverentse, seminare ja koolitusprogramme.

Tegevustest, mis seotud ka Emajõe äärsel piirkonnaga ja siinsete turismiettevõtjatega, võib välja tuua iga-aastaselt korraldatavad turismikonverentsid, nii Eesti-sisestel kui rahvusvahelistel messidel osalemise, koolituste korraldamise ja reisibüroodele korraldatavate tutvustusreiside läbiviimise, mis aitavad esile tõsta edukamaid turismiettevõtjaid ja põnevaid paiku Lõuna-Eestis.

2.8 Tartumaa Keskkonnateenistus

Täna Emajõega seotud projektidest suurim Kantsi kõrtsi väljaehitamine Emajõe Suursoo keskuseks. Projekti kavandatud valmimistähtaeg on 2004.aasta kevadel.

Lisaks on valminud trükis “Tartumaa paljandid ja koopad” ning 2004.aasta alguses on valmimas trükis Tartumaa matkaradade kohta, mis sisaldab nii fotosid, raja kirjeldusi kui kaarte.

3. Ülevaade Emajõel ja Emajõe kallastel pakutavatest vee- ja loodusturismimarsruutidest ning pakutavatest teenustest teenusepakkujate loikes.

3.1 Emajõe Vee- ja Tervisekeskus (kuumtynn.kolhoos.ee)

Pakutavad teenused: Kanuulaenus ja matkateenus; kümblustünni rent ja matkateenus ; lõbusõidud Emajõel kiirkaatriga ; veesuusa ja wakeboard'i vedamine .

Lähemalt: Kanuulaenus toimub Emajõe 3 asuvalt paadisillalt, olemas 5 kanuud igapäevase mahutavus 2-3 inimest.

Matkaks Jänese matkaraja lõpp-punktist tagasi Tartusse on võimalik tellida kanuude transport ülesvoolu.

Kümblustünni rent parvel, mida pakutakse vastavalt tellija valitud marsruudile, kuid üsna levinud on jällegi Tartu – Jänese raja lõpppunkt - Tartu marsruut
Pakutakse ka kaatriga lõbusõite Emajõel, Peipsil ja Võrtsjärvel, kus marsruudid sõltuvad tellija soovist ning ajalimiidist.

Lisateenusena saab tellida ka veesuusa ja wakeboardi vedamist spetsiaalkaatriga .

Kõik tegevused lähtuvad ja lõppevad reeglina Emajõe 3 paadisillalt. Soovi korral on aga võimalik algus ja lõpp-punkti muuta.

Tänase seisuga on see teenusepakkujatele alternatiivne tegevus põhitöökoha kõrval, mistõttu ei ole kavas suuri investeeringuid ei vahenditesse ega reklaami. Peamised kliendid tuttavad, üliõpilased ja turistid, kes on leidnud info interneti kaudu.

Kümblustünni põhiline kasutus toimub väljaspool suvehooaega ning aasta jooksul sellele umbes 20 tellijat. Ka kanuukasutajate arv ja mõnekümne inimese ringi hooaja jooksul.

3.2 OÜ AH& OH

OÜ AH&OH pakub veematkasid Emajõel kanuu-katamaraaniga maikuust septembrini.

Kanuu-katamaraan on kahest omavahel ühendatud kanuust ehitatud, 6 inimest mahutav veesõiduk. Selliseid katamaraane on täna olemas 6 tükki so grupi suuruseks võib olla maksimaalselt 36 inimest.

Matka pakutakse marsruutidel:

- Kärevere – Tartu, kus lisaks kanuudele ja grupijuhile on võimalik tellida ka transport Tartust Käreverre ning toitlustamine.
- Kärkna – Tartu, kus samuti on võimalik tellida transport Tartust stardipaika ning toitlustamine
- Jänese kõrts – Tartu, stardipaika on võimalik jõuda nii jalgsi mööda Jänese rada matkates, kui ka tellida sinna jõudmiseks transpordi. Võimalik on tellida ka piknik seltskonnale Jänese raja lõpppunktis
- Emajõe paadimees viib üle vee. Teenus sisaldab ekskursiooni Tartu piires mööda Emajõe, kus paadimees kogenud matkajuhina tutvustab Tartu vaatamisväärsusi.
- Kanuu-katamaraani laenutus. Laenutamispunkt Emajõel Atlantise välikohviku juures ning samuti Anne kanalil.

2003.aastal oli teenuste tellijaid umbes 1500 inimest ning kindlasti on järgmisel hooajal kavas tegevust jätkata.

3.3 LKÜ Kotkas (www.elfond.ee/alampedja/)

Haldab Alam-Pedja looduskaitseala ning vastavalt kokkuleppele on võimalik tellida matkasid Selli-Sillaotsa ja Kirna matkarajal, kus saatjaks kogenud matkajuhid. LKÜ Kotkasel olemas ka kanuud, paadid ja süstad, mida vastavalt kokkuleppele on võimalik laenutada. Retke algus- ja lõpppunktiks peab sealjuures olema Palupõhja küla.

Etteteatamisega käib matkaradadel ja süstadega matkajaid aastas umbes 3000-3500 inimest.

3.4 Pärna ratsatalu (www.parnatalu.ee)

Pärna ratsatalu asub Tartu vallas Lammiku külas. Talus tegeletakse tõuhobuste kasvatuse ja müügiga, ratsutamise- ja hobuteenuste pakkumisega ning teraviljakasvatusega. Talu asub Kärkna kloostri varemete ja matkaraja vahetus läheduses, kuhu saab tellida ka giidiga retki. Olemas piknikupidamise ja lõkketegemise võimalus. Ettetellimisel toitlustamine.

2003.aasta suvehooajal oli matkade tellijaid 100 inimese ringis, lisaks piknike tellijaid orienteeruvalt 50 ning üksikuid telkidasoovijaid ja karavanidega liiklejaid.

Uue teenusena üürib Pärna talu välja saunakompleksi, kuhu mahub umbes 25 inimest. Suvel toimuvad vähemalt kahel korral suuremad ratsavõistlused, mis üle Eesti inimesi Pärna tallu kokku toovad. Lisaks on traditsiooniks saanud ratsajaht oktoobri alguses.

3.5 AS Tartu Sadam (www.transcom.ee/tartusadam/)

AS Tartu Sadam pakub võimalust laevasõitudeks Emajõel ja Peipsi järvel. Emajõel toimuvad sõidud mootorlaevaga Pegasus (77 kohta) ja Peipsi järvele tiiburlaevaga Polaris (50 kohta).

Sellesuvised laevaliinid olid:

Tartu-Piirissaar-Tartu

Tartu-Piirissaar-Värskä-Piirissaar-Tartu

Piirissaar-Laaksaare-Piirissaar

Lisaks huvisõidud Tartus.

Huvisõidud toimuvad maist septembrini ning lisaks tavagraafikule on võimalus teha ka tellimussõite.

3.6 OÜ Matkatare

OÜ Matkatare tegeleb Tartus kummipaate ja matkatarvete laenutusega

3.7 OÜ Vee Matkad

OÜ Veematkad pakub nii kanuu- kui parvematkasid Emajõel ja teistel Eesti jõgedel. Emajõel enamasti parvematkad algusega Kavastust ning suunaga Peipsile ja Emajõe Suursoosse. Täpne marsruut tekib vastavalt tellija soovile ja ajalimiidile.

2003.aasta suvel oli parvematkajaid umbes 1000 inimest. Võimalik on järgnevatel aastatel koostöö Varastatud Parve Hotelliga, mis tõstaks teenuse tellijate arvu veelgi.

Üksikuid kanuumatku tehakse ka Põltsamaa ja Pedja jõel, aga nende matkade tellijate arv hooaja jooksul ei ületa sadat inimest.

3.8 Haaslava kalamajand Carpio

Kalamajandis võetakse täna enamasti vastu ornitolooge, kes seal linnuvaatlusi teevad, õpilasekursioone ja ka turiste. Võimalus tutvuda kalamajandiga, eelneval kokkuleppel kalapüügi võimalus, samuti olemas piknikupidamise, lõksetegemise, telkimise ja ööbimisvõimalus.

3.9. Urmas Saksa ratsatalu

Urmas Saksa ratsatalu pakub täna teenustena vankri- ja ratsamatkasid, laevareise ja paadimatkasid Emajõel. Lisaks kalastamise ja kala suitsetamise võimalus. Olemas telkimiskohad, lõkkeplats, grillikoht. Toitlustamine ettetellimisel.

Paadi- ja laevaretked on toimunud sõltuvalt tellija soovile ja grupi suurusele. 2003.aasta suvel pakuti paadiretki, kuna senine koostööpartner Vetelpääste Selts enam senist laevakasutamise võimalust ei pakkunud. Piknikukohta ja telkimisvõimalust kasutas suvehooajal umbes 500 inimest. Majutust pakuti ainult laste ratsalaagrites osalenud lastele, keda oli suve jooksul umbes 80.

Kuna tööjõu hulk talus on piiratud, siis põhirõhk on hobuste kasvatamisel, treeningutel ja müügil ning turismiga tegeletakse vastavalt võimalustele. Suuremaid muutusi järgmiseks hooajaks kavandatud pole.

3.10 Varastatud Parve Hotell

Varastatud Parve Hotell Kavastus tegeleb täna ainult majutuse ja toitlustuse pakkumisega, kuid järgnevatel aastatel on kavas teha koostööd OÜ-ga Veematkad, et oleks võimalik soovijaile ka parvesid välja rentida.

3.11 Eestimaa Looduse Fond (www.elfond.ee)

Eestimaa Looduse Fond korraldab matku ja talguretkesid erinevates paikades üle Eesti. Tartumaal peamiselt retked Emajõe Suursoosse ning Alam-Pedja kaitsealale. Varustuse laenutusega täna ei tegele.

3.12 Seikleja.com

Seikleja matkaklubi korraldab erinevaid üritusi üle Eesti alates talvistest uisu- ja suusaretkedest suviste kajakimatkadeni välja. Emajõel pakutakse ühe- ja kahepäevaseid paadimatku Soome kirikuvienega Võrtsjärvest Peipsini.

3.13 Ebrumatkad (www.zone.ee/ebru/)

Pakub kanuumatku Põltsamaa jõel ja teistel Eesti jõgedel. Põltsamaa jõel peamine teenuse pakkuja, kuna transpordikulude tõttu ei suuda Tartu jt Eesti ettevõtjad nendega hindades konkureerida.

4. Ettepanekud perspektiivsete laevasõidu- ja veematkamarsruutide avamiseks Emajõel lähiaastatel.

4.1 Laevamarsruudid Emajõel ja Peipsil lähiaastatel

Emajõe Jõeriigi tegevuskavas aastani 2004 on välja toodu nii rahvusvahelisi kui siselaevaliine, mis võiksid või peaksid lähiaastail toimima hakkama. Tänapäevane olukord näitab, et laevaliikluse arendamine Venemaaga on läinud oodatust keerulisemaks ning regulaarliinide käivitamisest ei pruugi lähema paari aasta jooksul veel midagi välja tulla. Põhjusi on mitmeid, kuid olulisim on Venemaaga läbirääkimiste pidamine ja kokkulepete sõlmimine, mis alati planeeritust kauem aega võtab.

Tulevikus aga võiks Tartu – Venemaa vaheliste liinidena käiku minna Tartu-Pihkva laevaliin; Tartu-Piirissaar-Pihkva ning lisaks ka Tartu – Storozinetsi vaheline regulaarlinn.

Siseliinidest jätkavad lähiajal toimimist kindlasti Tartu-Piirissaar-Tartu, Laaksaare-Piirissaar- Laaksaare, Tartu-Piirissaar-Värska-Piirissaar-Tartu ning muidugi huvireisid Tartus, Peipsil ja Lämmijärvel ning jätkub ka tellimusreiside pakkumine.

Lisaks võiks Eestisest marsruutidena kõne alla tulla reisid alguskohaga Tartust ning lõppsihtkohaga Kallastel, Mustvees, Lohusuus, Rannapungerjas või Vasknarvas.

Tartust Võrtsjärvele regulaarse laevaliikluse tekkimine lähiaastail on ebatõenäoline, kuna olemasolevate laevadega marsruudi läbimine võtab liiga kaua aega ning tavaturistidele ei suudeta pakkuda piisavalt tegevust kogu reisi vältel. Ka on keeruline toitlustuse korraldamine ning ei saa arvestamata jätta ka Alam-Pedja looduskaitseala piires kehtivaid piiranguid veeliiklusele.

Väikelaeva omanike sõnul pakutakse reise Emajõel ja Peipsil vastavalt tellija soovitud marsruudile, kuid enamasti siiski on sihtkohtadeks Peipsi ja Piirissaar, mõnel puhul ka Võrtsjärv. Kindlasti võib lähiaastate prognoosina öelda seda, et väljaehitatavad uued puhkekohad Emajõe ääres kindlasti elavdavad liiklust Emajõel ning seniste sihtkohtade asemele või lisaks tekivad nt Kavastu, Kabina, Kantsi kõrts ning teisele poole Tartut Kärevere, Jänese matkaraja lõpppunkt ning kindlasti ka Rannu Jõesuu.

4.2 Lähiaastate veematkamarsruudid Emajõel

Ettevõtjate sõnul, kes pakuvad erinevate vahenditega veematku Emajõel (parved, kanuud, paadid, kajakid jne), on marsruudid paljuski sõltuvad olemasolevast turismiinfrastruktuurist. Määravad on ligipääs jõele, kust veesõidukid vette lasta, parklate olemasolu, jõe äärde jäävad toitlustus-, majutus- ja telkimiskohad.

Täna pakutavatele teenustele võiks lähiaastail uute sihtkohtadena lisanduda Kantsi kõrts, Kavastu, Kabina, Kärevere, Kastre, Reku, U.Saksa ratsatalu, Haaslava kalamajandi puhkekoht.

Veematkade puhul sõltub marsruut samuti paljuski vahenditest ja tellijast ehk sellest, kui pikk on matk kavandatud ning kui pikki vahemaid selle aja jooksul on võimalik läbida.

Grupid, kes alustavad matka kas Põltsamaa või Pedja jõelt, jõuavad esimese päeva õhtuks enamasti kas Palupõhja või Rekule ning järgneval päeval kas Kärevere, Jänese raja lõpppunkti või Tartusse. Tartust Peipsi poole minnes on eelistatud puhkekohtadena Kabina, U.Saksa talu puhkekoht, Kavastu või Kastre ning järgnevatel aastatel uue kohana kindlasti ka Kantsi kõrts.

Uute marsruutide avamisel ja arendamisel ongi põhiküsimuseks see, kes neid puhke- ja peatuskohti edaspidi hooldama hakkab, et nad ei hakkaks piirkonnale kasu asemel hoopis kahju tooma. Parim võimalus on hoolduse osas kokku leppida kohalike omavalitsuste või Riigimetsa Majandamise Keskusega, kuid mitte kõik ei pruugi sellega nõus olla nt kui puhkekoht asub eramaadel, riigimaadel vms.

Uute puhkekohtade loomisel on suur roll piirkonnas tegutsevail turismiettevõtjail, turismiorganisatsioonidel, kohalikel omavalitsustel ning nende omavahelisel koostööl.

5. “Emajõe Jõeriigi arengustrateegias aastani 2012” väljatoodud paadisadamakohtade ja perspektiivsete sildumis-randumisalade analüüs.

5.1. Rannu Jõesuu puhkekoht ja sildumisala

Rannu Jõesuu puhkealal on tänaseks olemas sildumiskoht, lõkkeplats ning parklad mõlemal pool jõge. Tegemist on väga suures kasutuses oleva puhkekohaga, kuna asub Tartu-Viljandi-Pärnu maantee vahetus läheduses, mis omakorda on see koht, kuhu autoga hästi ligi pääseb, kust paate vette lasta, telkida, piknikut pidada. Võrtsjärve Sihtasutus on kirjutanud rahataotlusi ja neid ka erinevatesse fondidesse esitanud, et puhkekohta rajada lisaks olemasolevale vaatlustorn, infopunkt koos väikse toitlustuskohaga ning tualetid. Praegu suurim probleem prügimajanduse halb korraldamine ning tualettide puudus. Kindlasti on tegemist nii täna kui tulevikus väga vajaliku ja suures kasutuses oleva puhke- ja peatuskohaga nii veel kui maal reisijaile.

5.2 Puhja vald – Palupõhja, Reku sildumis- ja randumiskohad

Palupõhjas on täna võimalik peatuda väiksemate veeliiklusvahenditega so kaatrid, kanuud, paadid, parved ning suuremat ja põhjalikumat sildumiskohta suuremate aluste jaoks pole kavandatud. Põhjuseks peamiselt külaelanike vastuseis turismielu elavnemisele ning samuti küla asumine Alam-Pedja looduskaitsealal, mis seab veeliiklusele ja looduses liikumisele omad piirangud, nt suurte gruppide puhul etteteatamine matkaradade kasutamisel, samuti laevareisidest etteteatamine kaitseala haldajale jne.

Reku endises parvekohas võiks kohaliku vallavalitsuse sõnul puhkekoht olla, kuna ligipääs ka teed mööda on hea ning see on ainus võimalik peatuskoht enne Käreveret. Ometi ei ole vald ise initsiatiivi puhkekoha loomisel näidanud ning ei plaani seda ka lähiajal teha. Veematkajate sõnul, aga oleks puhkekoht Rekus väga teretulnud. Täna saavad veel liiklejaid peatada Rekus jõe teisel kaldal, kus asub Reku suvilaühistu, kuid maad mööda liiklejaid sinna ei pääse ning samuti pole suvilaühistu elanikud huvitatud veematkajate pidevast vastuvõtmisest ning nende järel puhkekohtade koristamisest. Kuna ligipääs on suvilaühistu poolsele kaldale ainult jõe mööda, siis on ka prügimajanduse ning turismimajanduse korraldamine seal raskendatud.

5.3 Tähtvere vald – Kärevere – Jänese puhkeala

Tegemist on väga perspektiivse puhkealaga. Olemas on hea ligipääs nii maalt kui veelt ning järjest enam on tekkimas ka vajalik turismiinfrastruktuur. Täna on juba olemas puhkekohad Jänese rajal ning loomisel on Kärevere-Ilmatsalu linnurada, mille raames ehitatakse parkla, linnuvaatlustornid, puhkekohad. Kuna tegemist on Tallinn-Tartu maantee vahetusse lähedusse jääva puhkealaga, siis võib prognoosida ülisuurt kasutust puhkealale tulevikus. Täna kasutavad puhkeala paljuski tartlased, kes matkavad kas jalgsi või rattaga ning möödunud suvi näitab, et ka mitmed veematkajad kasutavad seda puhkeala marsruutide kokkupanemisel. Seni on puudus lähedalejäävatest toitlustusteenuse pakkujatest ning kindlasti on turul kohti ka lihtsama majutusteenuse pakkujaile.

5.4 Tartu vald – Muuge sildumis-randumiskoht

Tänu oma kultuuri- ja ajaloolisele taustale, on koht tänaseni teatud sihtgruppides huvi tekitanud ning mõned turismiettevõtjad kohta ka marsruutidesse sisse põimivad nt Pärna Ratsatalu, kes pakub matku endise kloostri ümbruses ning AH&OH matkad, kes ühe kanuumatka alguspunktina pakub välja ka Muuget.

Lähiaastatel olukorra paranemist turismielu ja laevaliikluse elavnemise mõttes ei näe, kuna puuduvad ettevõtjad, kes suudaks seal puhkekohad välja ehitada, ala korras hoida või majutus- toitlustusteenuseid pakkuda. Tegemist on väga suurte investeeringutega, mida tänase seisuga tulemas ei ole.

5.5 Tartu linn – Kvissentali veemotobaas, Emajõe tänavaga piirnev kaldakindlustus, Ranna puiestega piirnev Emajõe vasakkallas, Ujula Konsum, Atlantise esine, Tartu Sadam (Sadamateatri esine), Ihaste

Turismi seisukohalt on kahtlemata kõige atraktiivsemad võimalikult kesklinnas asuvad sildumis- ja randumiskohad, kuhu lähedusse jäävad vaatamisväärsused, toitlustus- ja majutuskohad ning erinevat meelelahutust pakuvad ettevõtted.

Kohad, mis on head nii turismiinfrastruktuuri olemasolu ja läheduse poolest ning samas sobivad ka suurtele alustele navigeerimise seisukohalt, on kahtlemata Atlantise esine ning Sadamateatri esine.

Navigatsioonilised eeldused on ka Kvissentali veemotobaasil, kuid miinuseks on sel kohal just vaatamisväärsuste puudus ning suhteline kaugus linnast.

5.6 Haaslava vald – kalakasvatus Carpio

Täna külastatavus kalamajandis piirneb enamasti ornitoloogide, õpilasgruppide ja väikeste turismigruppidega. Suuremat sildumis- randumiskohta kavandada esialgu pole mõtet, kuna muud turismiinfrastruktuuri peale kalakasvatust pakutava pole. Koht sobib peatuskohaks paadi-, kanuu- ja parvematkajaile.

5.7 Luunja vald – Kabina, Urmas Saksa ratsatalu, Kavastu

Kabina on juba ajalooliselt olnud tartlaste poolt armastatud puhkekoht ning on kindlasti olulise tähtsusega ka tulevikus. Kabinasse on kavandatud puhkekoht koos telkimis- ja piknikupidamise võimalusega ning võib kõne alla tulla ka kámpingute ja toitlustuskoha ehitus. Kavastu on ka supelranna kordategemine. Kuna navigatsioonitingimused on head, siis oleks vaja ehitada korralik sildumis-randumiskoht, kuhu pääseks ligi nii olemasolevate AS Tartu Sadam laevadega kui ka kaatrite ning väiksemate veeliiklusvahenditega.

Urmas Saksa ratsatalu pakub täna muude teenuste hulgas ka laeva- ja paadiretki Emajõel, Peipsil ning samuti Piirissaarele. Koht on aasta aastalt populaarsem ning suvehooajal on nii pidevaid kliente kui ka juhuslikke turiste järjest enam. Korralik sildumis-randumiskoht tõstaks talu populaarsust ja külastatavust kindlasti veelgi. Positiivne on see, et olemas on nii majutus- kui toitlustusvõimalus ning suhteliselt hea on ligipääs autoga. Ka on taluhoovis võimalik teistest kohtadest turvalisemalt autot parkida.

Kavastu on Luunja vallas vaieldamatult kõige olulisem punkt sildumis-randumiskohana. Olemas on vajalik turismiinfrastruktuur so ligipääs jõele, autode parkimise võimalus, majutuskohat Varastatud Parve Hotelli näol, toitlustusvõimalus. Täna on Kavastu populaarne ennekõike Kavastu parve tõttu, mida lausa vaatamisväärsusena vaatamas käiakse. Vaatamist väärt on ka Kavastu mõis ja park. Paljud veematkad Peipsile ja Suursoose saavadki alguse just Kavastust, kuna see on

sobiv koht paatide- parvede hoidmiseks ja vettelaskmiseks. Kavastusse võiks kindlasti kaaluda korraliku sildumis-randumiskoha väljaehitamist, kuna on näha piisavat huvi ettevõtjate poolt turismi arendamiseks ning juba täna läbib seda punkti piisavalt palju veeliiklejad.

5.8 Mäksa vald – Kastre mõis

Olulisema sildumis-randumiskohana Mäksa vallas võiks välja tuua Kastre, mis Kastre mõisa ja pargiga on kindlasti peatumist ning lähemat tutvumist väärt. Kastre mõisas asub aga täna vanurite hooldekodu ja pole näha selle hoone otstarbe muutumist lähitulevikus, siis turismiobjektina esialgu sellel kohal suurt tulevikku pole. Seetõttu pole ka mõtet sildumis-randumiskoha põhjalikuks väljaehitamiseks, kuna kasutus jääks üsna piiratuks. Ligipääs jõele on ka autoga hea, kuid puuduvad majutus-toitlustuskohad. Ka ettevalmistatud piknikukohti täna pole.

5.9 Vara vald – Praaga tugiala

Täna olemasolevale Praaga piiripunktile lisaks on seal kavas välja ehitada korralik tugiala, kus lisaks sildumis-randumiskohale on olemas toitlustuskoht, tualetid, telkimiskoht jne. Praaga tugiala väljaehitamine on kindlasti ülioluline, eriti kui hakkab toimima laevaliiklus Venemaaga. Ka oleks tugiala väljaehitamine suureks abiks ettevõtjatele, kes pakuvad kaatriga reise Emajõel ja Peipsil ning samuti parve- ja paadimatkaajale.

6. Vee- ja loodusturismi seisukohalt 5-7 kõige suuremat arengupotentsiaali omava paadisadamakoha ning sildumis-randumisala määratlemine Emajõel

Lähtudes eelpooltoodud analüüsist ning võttes arvesse kohalike omavalitsuste, turismiettevõtjate ja turismiorganisatsioonide plaane, võib suurima arengupotentsiaaliga sildumis-randumiskohtadeks Emajõel välja tuua:

Rannu-Jõesuu – mis kahtlemata on juba täna kasutuses nii hea juurdepääsuga sildumis-randumiskohana kui ka puhke- ja telkimiskohana. Täna on juba Võrtsjärve SA eestvõtmisel taotletud raha Võrtsjärve äärsete puhkealade detailplaneeringute tegemiseks, mille hulgas ka Rannu-Jõesuu puhkeala.

Ilmatsalu-Kärevere-Jänese puhkeala – mis kindlasti leiab tulevikus suurt kasutust, kuna asub Tallinn-Tartu maantee vahetus läheduses ning samuti on olemas ettevõtjaid, kes huvitatud piirkonnas turismi arendamisest. Suur tugi puhkeala väljaarendamisel ka vallavalitsuselt, Riigimetsa Majandamise Keskuselt ning SA Tartumaa Turism. Vallavalitsuse ja RMK huvi väga oluline, kuna tagab alade korrashoiu ka peale valmimist.

Kvissentali veemotobaas – oluline eelkõige sõudjate, aerutajate ja väikelaevaomanike jaoks, kel on võimalus seal paate hoida ning sealt treeninguid või matku alustada. Ajalooliselt olnud väga oluliseks baasiks sõudjatele, aerutajatele ning aktiivses kasutuses ka täna. Sildumiskoht vajab kindlasti uuendamist ning korralikku väljaehitamist. Head navigatsioonitingimused ka suurtele alustele manööverdamiseks.

Atlantise esine paadisadam – mis turismi seisukohalt parim sildumis-randumiskoht Tartu linna piires, kuna asub täiesti kesklinnas so vaatamisväärsused, toitlustus- ja majutuskohad väga lähedal. Hea koht nii paadimatkajail kui ka väikelaevaomanikel peatuda ning siit matku või reise alustada ja lõpetada.

Tartu Sadam (Sadamateatri esine) – samuti väga hea asukohaga turismiinfrastruktuuri mõttes ning head tingimused manööverdamiseks ka suurtel alustel.

Kabina – oluline perspektiivne puhkeala, hea ujumiskoha ning tulevikus ka muude heale puhkekohale omaste tingimustega. Positiivne koht seetõttu, et on juba inimeste teadvuses ning kasutus tõuseks kindlasti kiiresti kui välja ehitada puhkekoht ning sildumis-randumiskoht. Eeliseks on ka linna lähedus, mis kindlasti tõstab kasutust nii paadimatkajate kui ka väikelaevaomanike poolt.

Kavastu – oluline koht, kuna olemas vajalik infrastruktuur ning olemas ettevõtjad, kes tulevikus veelgi enam turismiarendusega tegelema hakkavad. Hea juurdepääs teed mööda ning positiivne, et on head manööverdamisvõimalused on ka suurtele alustele.

Praaga – oluline tugiala eriti arvestades tulevikus laevaliiklust Venemaaga. Kavandatud korralik sildumis-randumisala koos vajamineva turismiinfrastruktuuriga. Lisaks suurtele laevadele leiab kindlasti kasutust ka väikelaevaomanike poolt, kes täna sarnasest tugialast Peipsi lähiümbruses puudust tunnevad.